

Prachtige siersoort voor parken, maar ook geschikt voor lucifers

'Populus x generosa 'Unal' heeft de wauw-factor: kaarsrecht en gigantisch

Voor de zevende editie van de Boom Innovatie Dag in oktober 2017 brengt collectiebeheerder Huub Olde Loohuis als boomambassadeur zijn inspiratieboom onder de aandacht: *Populus x generosa 'Unal'*. Deze ultieme snelgroeier, ooit massaal aangeplant voor de luciferindustrie, belandde als stek van de moederboom aller 'Unal's in 1982 in arboretum Poort Bulten en was na vijftien jaar al dertig meter hoog.

Auteur: Santi Raats

6 min. leestijd

In het Twentse arboretum Poort Bulten, met een verzameling van 2500 bijzondere bomen en struiken verdeeld over zo'n duizend soorten, staat Huub Olde Loohuis vakblad Boomzorg op te wachten, als een kaarsrechte conservator met map in de hand. De collectiebeheerder Natuur en landschap werkt al sinds 1980 in het arboretum aan de instandhouding en uitbreiding van de vele verschillende collecties, waaronder populieren. Tegenwoordig doet hij dat voor de huidige eigenaar: Stichting Natuurmonumenten.

Kroonjuweel

Omdat 2017 het 'Jaar van de Botanische Tuinen' is, presenteren alle botanische tuinen in Nederland dit jaar de tien meest bijzondere planten of bomen uit hun collectie, de 'Kroonjuwelen' genoemd. Zij stemmen dat onderling wel af, zodat er geen overlap is. Een van de Kroonjuwelen van arboretum Poort Bulten is *Populus x generosa* 'Unal'. Olde Loohuis glimlacht: 'Wij hebben hem al tot Kroonjuweel benoemd, maar hopelijk brengt het publiek van de Boom Innovatie Dag ook zo veel mogelijk stemmen op hem uit!'

Alle 'Unal's waren gekloonde cv's, echte klonen dus, via weefselkweek

'Unal'-klonen

'Unal'-klonen zijn een groep zeer snel groeiende populieren, die geteeld werden om lucifers van te maken. De naam 'Unal' is afgeleid van Union Alumettièrre, een luciferfabriek in België. De selecties waren klonen van zowel *Populus nigra* x *Populus deltoïdes*, *Populus trichocarpa* x *Populus deltoïdes* als zuivere *Populus trichocarpa* (bron: Dendroflora nr. 52, 'sortimentsonderzoek populieren'). In elk geval waren het allemaal cv's die gekloond waren, echte klonen dus via weefselkweek.

Wauw-factor

Olde Loohuis steekt de beek over naar waar de verzameling populieren zich bevindt in de natte ondergrond van het beekdal. Hij waadt door de brandnetels. Populierenblad verteert makkelijk en levert veel extra humus op, waardoor stikstof vrijkomt, wat weer brandnetelgroei tot gevolg heeft). Door het hoge gras loopt de beheerder naar zijn inspiratieboom: *Populus x generosa* 'Unal', afkomstig

van de moederboom van alle 'Unal's. De populier was allang in zijn geheel zichtbaar vanaf de andere kant van de beek, op zo'n honderd meter afstand. Maar van dichtbij heeft hij ongetwijfeld de wauw-factor: kaarsrecht en gigantisch. Als een groenkenner aan een volwassen populier denkt, dan zou die populier er zo uitzien. 'Hieruit kan men genoeg lucifers halen', zo refereert Olde Loohuis aan het feit dat 'Unal' in de productietijd het meest geschikt werd geacht voor lucifers.

Geschenk van bosbouwstation De Dorschkamp

'In 1982 zijn we begonnen met de aanleg van deze populierenverzameling', vertelt Olde Loohuis. 'Harry van Haaren, populierspecialist bij het toenmalige bosbouwproefstation in Wageningen, heeft een deel van de populierencollectie die daar stond aan arboretum Poort Bulten geschonken, toen deze werd opgeheven in 1982. De deskundigen van Wageningen beschouwden de ondergrond hier in Twente als ideaal voor de populieren. Het was oude afzetting uit de laatste ijstijd, uit de tertiaire periode, met daarin keileem en klei; heel

INSPIRATIEBOOM

voedzame grond voor populieren. En *Populus x generosa* 'Unal' is redelijk windbestendig, maar de windkracht hier in oost-Nederland scheelt toch aanzienlijk met het westen. Wanneer het aan de kust windkracht 8 stormt, is het hier windkracht 6. Dat komt door het bos- en heuvelachtige landschap.'

In 1992 kwam de Nationale Plantencommissie langs voor een keuring en kregen de door Wageningen overgedragen populieren een certificaat. Daarop kon het arboretum beginnen met zijn populierenverzameling.

Boompje groot, plantertje niét dood

'*Populus x generosa* 'Unal' is een van de hardst groeiende populierensoorten. Populieren vormen jaarlijks een schot van 1,5 tot wel 2 meter. 'Unal' doet dat ook. Hij was dan ook binnen vijftien jaar 30 meter hoog', zegt Olde Loohuis trots.

Deze boom is in 1982 als driejarige stek door hemzelf geplant en nu dus 38 jaar oud.

Direct aan de beek: *Populus x generosa* 'Unal'

Stamvoet begroeid met mossen

De bast van Populus x generosa 'Unal'

Het water spoot in fonteintjes van 15 tot 20 centimeter door de houtvaten naar boven

De stamdoorsnede is zo'n 80 centimeter. Dat is al veel te dik voor de oogst. In de tijd van de massale inzet van *Populus x generosa* 'Unal' voor de lucifer-industrie werden ze waarschijnlijk na twintig jaar gekapt. De boom moest immers nog goed oogstbaar en weg te slepen zijn. Olde Loohuis: 'Als dit exemplaar nu gekapt zou worden, zouden we een kraan nodig hebben om de stukken stam hiervandaan te lieren. Bovendien moeten boomstammen op de zaagmachine in de fabriek passen. Ik denk niet dat een stam van meer dan 50 cm doorsnede daarop past.'

Gigantische worteldruk

Oorspronkelijk kreeg het arboretum twee exemplaren *Populus x generosa* 'Unal' van Wageningen, maar eind jaren 90 werd er een gekapt om ruimte te scheppen voor de omliggende bomen. Het hout

ging naar de klompenmaker. Olde Loohuis: 'Toen de populier in maart/april werd gekapt, werd ik gebeld door de professionele houtvellers, want zij zagen iets wat ze nog nooit hadden gezien: het water spoot in fonteintjes van 15 tot 20 centimeter door de houtvaten naar boven door de worteldruk. Geweldig om te zien.'

Wortelstelsel als een grote platte pannenkoek

Populus x generosa 'Unal' is niet geschikt voor verhardingen; hij drukt wortels op. 'Hij kan het beste in een groot park staan, het liefste op laaggelegen gronden met in elk geval water in de buurt. Een berk drinkt 300 liter water per dag, *Populus x generosa* 'Unal' 500 liter,' aldus de collectiebeheerder. Rond de boom, op een afstand van zo'n vijf tot tien meter, is goed voelbaar dat de populier oppervlakkig wortelt: de bodem voelt hobbelig en hier en daar harder aan. 'Ja, dat klopt', beaamt Olde Loohuis. '*Populus x generosa* 'Unal' heeft doorgaans een oppervlakkig wortelstelsel met diepteworteltjes van een tot twee meter diep. De wortels zitten tot wel 20 tot 30 meter van de stam af. Zeker in kleigrond, waar hij niet diep kan wortelen, vormt het wortelstelsel een enorm plakkaat. Daarom is het van belang dat men bij aanplant zorgt dat er genoeg ruimte om de boom heen is.'

Siersoort

Olde Loohuis wrijft over de stam. 'De bast is onderaan sterk geruwd en naar boven toe mooi glad en zachtgrijs van kleur, met hier en daar littekens waar takken zaten. Ook krijgt hij meer korstmossen naarmate hij ouder wordt.' Het is goed zichtbaar dat het mos van onder bij de stamvoet, waar de grond vochtig is, naar boven kruipt.

'Nu hebben de bladeren nog een normale doorsnede, maar ze staan op het punt van een groeispurt. Ze kunnen in mei/juni wel 15 centimeter lang zijn. Het is eigenlijk een heel mooie siersoort voor in parken; jammer dat de populier niet zo'n goede naam heeft. Boomkwekers kunnen de reputatie van de populier verbeteren door er na een paar jaar takken uit te halen, zodat de kroon breed of meerstammig wordt of bepaalde zijtakken harder gaan groeien. In de natuur gebeurt dat ook: daar zijn populieren vaak krom, hebben ze een uitgewaaide kop en zijtakken die harder zijn gegroeid dan de rest. De populier wordt vast geliefder als ze niet meer allemaal zo kaarsrecht zijn.'

In tegenstelling tot wat men altijd beweerde, is het hout van *Populus x generosa* 'Unal' prima voor klompen

Keien uit de ijstijd

Huub Olde Loohuis

'Hopelijk verkiest het publiek onze 'Kroonjuweel' op de Boom Innovatie Dag tot dé Inspiratieboom 2017'

Wél geschikt voor klompen

Lang niet alle mythes over populieren kloppen, zo blijkt. 'Grappig is dat in de productie-industrie altijd werd geroepen dat hout van de zeer snel groeiende *Populus x generosa* 'Unal' niet geschikt was om klompen van te maken vanwege zijn vezelige structuur en grove poriën, waar veel water doorheen loopt. Maar de lokale klompenmaker, die het hout van onze *Populus x generosa* 'Unal' heeft verwerkt tot klompen, zei dat dit prima ging!

Beekdal gevormd in de ijstijd

Na het tonen van zijn inspiratieboom loopt Olde

Loohuis door de weide waarin de andere – hybride – balsempopulieren staan. Het geurt er heerlijk. Na deze weide te hebben doorkruist, langs reusachtige exemplaren van *Populus alba*, *Populus tremula* en *Populus nigra* met een paar honderd vierkante meter wortelopschot naast het wandelpad, doemt een romantische landschaprivier op met grote keien aan de rand. 'Het oorspronkelijke park is vormgegeven door Leonard Springer in 1910', vertelt Olde Loohuis. 'Dat is gebeurd tot aan de beek. Het hele gedeelte waar we nu lopen, is later aangelegd. Ik heb daar zelf de hand in gehad en gezorgd dat het is vormgegeven in de geest

van Springer, de Engelse Landschapsstijl! De langgerekte vijvers zijn een mooi voorbeeld: terug naar de oorspronkelijke landschapssituatie, met natuurlijk verval, inheemse plantensoorten en hier en daar zelfs ijstidrelicten: planten en bomen die hier voorkwamen vóór de laatste ijstijd. Olde Loohuis heeft er een *Taxodium distichum* (moerascypres) staan, een *Ailanthus altissima* (hemelboom) en een *Corylus colurna* (boomhazelaar). In juni springen vele orchideeën de grond uit, omdat er een zaadvoorraad in de grond bleek te zitten. De keien die aan de vijverranden liggen, zijn overigens tijdens de laatste glaciële periode van 60 miljoen jaar geleden door de wallen opstuwende ijstongen in Twente terechtgekomen en achtergebleven omdat het begon te dooien. 'Met de langgerekte vijvers heb ik in het klein willen laten zien hoe West-Europa er aan de zuidkant van de gletsjertongen uitzag na de ijstijd: smeltdalen met vlechten rivieren.'

Geurende hybrides

Olde Loohuis naast de vijver die hij zelf heeft ontworpen

'De populier wordt vast geliefder als ze niet meer allemaal zo kaarsrecht zijn'

Toepassing

Na de rondleiding concludeert Olde Loohuis: '*Populus x generosa* 'Unal' is weinig aangeplant in Nederland. De ideale omstandigheden waren aanwezig in de Belgische bevoeiingsweilanden, waar *Populus x generosa* 'Unal' rij aan rij werd aangeplant voor de luciferindustrie. Maar zoals ik al zei, zijn er in Nederland ook genoeg parken die hij kan sieren! We zorgen altijd voor stekken van *Populus x generosa* 'Unal', voor onze eigen moerhoek, een reservevoorraad en voor andere locaties. Ik zou graag zien dat we hem veel meer aanplanten, op geschikte plekken. En natuurlijk: hopelijk verkiest het publiek onze 'Kroonjuweel' op de Boom Innovatie Dag in oktober dit jaar tot de meest bijzondere boom voor de openbare ruimte, tot dé Inspiratieboom 2017.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6710